

ใบความรู้ที่ ๔ เรื่อง นามราชาศัพท์
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง รังสรรค์พจนศิลป์ ยลยนิวรรณคดี
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๐ เรื่อง นามราชาศัพท์
 รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

นามราชาศัพท์

หนังสือบรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม ๔ หน้า ๖๙ ของประคอง นิมมานเหมินทร์ และคณะ ได้อธิบายว่า นามราชาศัพท์ คือคำนามที่ต้องทำให้เป็นราชาศัพท์

หนังสือราชาศัพท์ฉบับนักเรียน-นักศึกษา ของประพนธ์ เรืองณรงค์ หน้า ๒๗ ได้อธิบายว่า คำนามที่ใช้เป็นราชาศัพท์ หมายถึง คำเรียกสิ่งของซึ่งเป็นของพระมหากษัตริย์ โดยเติมคำหน้าหรือคำหลังศัพท์

หนังสือหลักภาษาและการใช้ภาษา ม.๒ ของพองจันทร์ สุขยิ่ง และคณะ หน้า ๑๓๑ ได้อธิบายว่า คำนามราชาศัพท์ คือคำที่บัญญัติขึ้นใช้โดยเฉพาะ หรือบางครั้งอาจนำมาจากคำนามสามัญโดยใช้คำอื่นประกอบข้างหน้าหรือข้างหลัง เพื่อให้พิเศษกว่าคำธรรมดาทั่วไป

จากความหมายของนามราชาศัพท์ข้างต้นสรุปได้ว่า คำนามที่ใช้เป็นราชาศัพท์ คือ คำที่ใช้เรียกสิ่งของซึ่งเป็นของพระมหากษัตริย์ มีทั้งบัญญัติศัพท์ขึ้นใช้โดยเฉพาะ หรือนำคำนามสามัญมาประกอบศัพท์ใหม่ด้วยการเติมคำหน้าหรือคำหลังเพื่อให้พิเศษกว่าคำทั่วไป

การใช้นามราชาศัพท์ให้ถูกต้องและเหมาะสม ต้องคำนึงถึงลำดับชั้นต่าง ๆ ตามพระอิสริยยศศักดิ์ ดังนั้นก่อนจะศึกษาเรื่องหลักการใช้นามราชาศัพท์จึงต้องรู้การจัดลำดับอิสริยยศศักดิ์การใช้ราชาศัพท์เสียก่อน

ลำดับอิสริยยศบุคคลที่ต้องใช้ราชาศัพท์

แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ คือ

ขั้นที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ขั้นที่ ๒ สมเด็จพระบรมราชินี คือ พระมเหสีที่ได้รับการสถาปนาเป็น “สมเด็จพระบรมราชินี”

ขั้นที่ ๓ สมเด็จพระเจ้าฟ้า คือ พระราชโอรส พระราชธิดาของพระมหากษัตริย์ที่พระมารดาเป็นสมเด็จพระราชินี และพระราชินีที่เป็นเจ้าด้วยกัน

ขั้นที่ ๔ พระองค์เจ้า คือ พระโอรสของเจ้าฟ้า

ขั้นที่ ๕ หม่อมเจ้า คือ พระโอรสของพระองค์เจ้าที่ดำรงยศมาตั้งแต่แรก ซึ่งเป็นลำดับชั้นพระอิสริยยศสุดท้ายที่ต้องใช้ราชาศัพท์

หลักการใช้นามราชาศัพท์ที่ควรรู้

นามราชาศัพท์ มักขึ้นต้นด้วยคำว่า “พระบรม” “พระบรมราช” “พระราช” และ “พระ” ซึ่งมีหลักการใช้โดยย่อ ดังนี้

๑. “พระบรม” หรือ “พระบรมราช” ใช้นำหน้าคำนามที่เป็นชื่อบุคคลหรือสิ่งสำคัญที่ควรยกย่องหรือเชิดชูเป็นเกียรติยศ เช่น พระบรมราโชวาท (คำสั่งสอนของพระมหากษัตริย์) พระบรมวงศานุวงศ์ (ญาติสนิทของพระมหากษัตริย์) พระบรมราชชนนี (แม่ของพระมหากษัตริย์) ฯลฯ

๒. “พระราช” ใช้หน้าคำนามที่เป็นชื่อบุคคล หรือสิ่งสำคัญที่ควรยกย่องรองลงมา เช่น พระราชวัง (ที่อยู่ของพระมหากษัตริย์) พระราชทรัพย์ (ทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์) พระราชดำรัส (คำพูด) ฯลฯ

๓. “พระ” นำหน้าคำนามทั่วไปอย่างอวัยวะร่างกาย เครื่องแต่งกาย ของใช้ เครื่องประดับ โรค อายุ เป็นต้น เช่น พระนลาฏ (หน้าผาก) พระวรกาย (ร่างกาย) พระพักตร์ (หน้า) พระสนับเพลา (กางเกง) พระภูษา (ผ้านุ่ง) พระแท่นบรรทม (เตียงนอน) จดหมาย (พระราชหัตถเลขา) ฯลฯ

ตารางสรุปหลักการใช้นามราชาศัพท์ที่ควรรู้

นามราชาศัพท์	ลำดับอิสริยยศที่บุคคล	ตัวอย่างราชาศัพท์
พระบรม- พระบรมราช-	ชั้นที่ ๑ เท่านั้น	คำนามที่สำคัญมาก ควรยกย่องหรือเชิดชูเป็นเกียรติยศ เช่น - พระบรมโอรสาธิราช (ลูกชาย) - พระบรมมหาราชวัง (ที่อยู่ของพระมหากษัตริย์) - พระบรมฉายาลักษณ์ (รูปถ่าย) - พระบรมราชาภิเษก (พระราชพิธีสถาปนาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์)
พระราช-	ชั้นที่ ๑ และ ๒	คำนามที่สำคัญหรือควรยกย่องรองลงมา เช่น - พระราชดำรัส (คำพูด) - พระราชดำริ (ความคิด) - พระราชภารกิจ (งานที่จำต้องทำ) - พระราชนิพนธ์ (เรื่องที่แต่งขึ้น) (ยกเว้น พระราชทาน เป้ากิริยาราชศัพท์)
พระ-	ชั้นที่ ๑, ๒, ๓ และ ๔	คำนามทั่วไปอย่างอวัยวะร่างกาย เครื่องแต่งกาย ของใช้ เครื่องประดับ โรค อายุ เช่น - พระโอษฐ์ (ปาก) - พระอัมรค์ (แหวน) - พระขนง (หมอน) - พระขนง (คิ้ว)
-	ชั้นที่ ๕ (ชั้นเดียวที่ไม่ต้องมีคำว่าพระ)	นามราชาศัพท์ ไม่ต้องมีคำว่า “พระ” - เนตร (ตา) - หัตถ์ (มือ) - ศิเษร (ศีรษะ)

ข้อสังเกตที่น่าสนใจของนามราชาศัพท์

๑. ใช้คำว่า “หลวง” หรือ “ตัน” ประกอบท้ายคำไทยบางคำ เช่น ม้าหลวง ลูกหลวง ข้างหลวง และ ม้าตัน ข้างตัน เครื่องตัน ฯลฯ (คำว่า หลวง ที่แปลว่าใหญ่ ไม่จัดเป็นราชาศัพท์ เช่น ภรรยาหลวง)

๒. ใช้คำว่า “พระที่นั่ง” ประกอบท้ายคำเรียกยานพาหนะต่าง ๆ ที่พระมหากษัตริย์หรือพระราชวงศ์ชั้นสูงประทับ เช่น รถยนต์พระที่นั่ง เครื่องบินพระที่นั่ง ฯลฯ ส่วนพระราชวงศ์ชั้นรอง ใช้คำว่า “ที่นั่ง” ประกอบ เช่น รถไฟที่นั่ง รถยนต์ที่นั่ง ฯลฯ

๓. นามราชาศัพท์ที่กล่าวถึงเครือญาติ ถ้าเป็นคำไทยให้ใช้คำว่า “พระเจ้า” นำหน้า เช่น พระเจ้าปู่ พระเจ้าย่า ฯลฯ

๔. ลักษณะนามสำหรับพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ชั้นสูง ใช้ว่า “พระองค์” เช่น สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ พระราชวงศ์ชั้นรองลงมา (ชั้น ๔-๕) ใช้ว่า “องค์” เช่น หม่อมเจ้าประสูติองค์หนึ่งแล้ว

๕. ลักษณะนามของชื่ออวัยวะส่วนสำคัญของร่างกาย และสิ่งเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ ใช้ “องค์” เช่น พระทนต์ ๒ องค์ (ฟัน ๒ ซี่) พระราชหัตถ์เลขา ๒ องค์ (จดหมาย ๒ ฉบับ)

๖. อายุ สำหรับพระมหากษัตริย์และพระราชินีใช้ “พระชนมพรรษา พรรษา”

สำหรับพระบรมใช้ “พระชนมายุ พรรษา”

สำหรับชั้นเจ้าฟ้าลงไปใช้ “พระชันษา ปี”

๗. อาคันตุกะ (แขก) แบ่งออกเป็น ๒ กรณี คือ “พระราชอาคันตุกะ” ใช้เมื่อแขกเป็นแขกของพระมหากษัตริย์ และ “อาคันตุกะ” ใช้เมื่อแขกเป็นแขกของคนธรรมดา

แหล่งที่มา

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๒). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๒). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิวิธภาษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

กานต์ธิดา แก้วกาม. (๒๕๖๓). Lecture สรุปเข้มภาษาไทย ม.ต้น. กรุงเทพฯ:

คาร์เปเดียมเมอร์.

ประคอง นิมนานเหมินท์ และคณะ. (๒๕๕๕). บรรทัดฐานไทย เล่ม ๔ : วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย.

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. (๒๕๖๒). ราชาศัพท์สำหรับนักเรียน-นักศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.